

A ROMÁN NÉP VARÁZSKÖLTÉSZETE.

— Második közlemény. —

IV. Betegségek, varázsgyógymód.

Az összes betegségeket, a román nép által alkalmazott minden gyógymódot nem lehet czélom e tanulmány keretébe bele vonni; — csak épen azon betegségekről s gyógymódról fogok megemlékezni, melyek a román varázsköltéssel szoros kapcsolatban vannak. Im ezek :

1. Hályog. (Albată.) E baj, mely a szemet támadja meg, mindenki előtt ismeretes. A ráolvasás szerint, mely a nép felfogását mutatja e tárgyban, van fehér, fekete, veres, kilenczvenkilencz-féle hályog; megfosztja az embert szemevilágától, a látástól, azonban, mind a kilenczvenkilencz-félét a nép gyógyíthatónak tartja, így :

Varázslónő, a hozzá folyamodó szemére, mielőtt a nap feljöne, tehát hajnalban, kilencz napon át, naponként kilenczszer egymásután elmondja a megfelelő ráolvasást. E közben jobb kezének két ujjával inge-ujját fogja, három ujjával pedig seprü-vesszót és ollót tart s forgatja azokat a két szem körül, mert ha csak egy szem körül hordozza a két tárgyat, könnyen megesisik, hogy a baj, a másik szemet támadja meg. Közben-közben megtörli ingujjal a beteg szemet, vagy megnyalja azt és minden nyalás után a földre pök, lábával pedig rátapat.

Ez alkalommal némely kuruzslónő egész seprüt használ, vagy páva-tollat, s lenvászonnal törölgeti a beteg szemet.

Ha kilencz napon belül netalán el is mulik a baj, a kilencz napot meg kell tartani, nehogy az visszatérjen.

Hólyag. (Beșică.) A hólyag szintén kilenczvenkilencz-féle. Megkapható szomjúságból, éhségből, kiáltásból, igézetből, ásitásból,

megrontásból; van tüzes, nagyfelületű, jó és gonosz indulatú hólyag, a mely sajog, mintha karddal szúrnák, nyilallik.

Gyógyítható következőleg :

Kuruzslónő darabka vásznat szakít abból a törlőből, melylyel husvétkor a piros tojást törölte meg; kevés töményt, bazsalikomat, szent-kereszt-napi marhaganét összevegyít, meggyújtja s a füstölő vászon darabot a seb körül hordozza, mialatt elmondja aztán a megfelelő ráolvasást; végül levizelt barátfővel (*Taraxacum officinale*, pãpãdie) beköti a hólyagot.

A ráolvasás bármely napon elmondható; e tekintetben mégis a hétfő, szerda és péntek napokat tartják szerencsésekknek.

A hólyag gyógyításnak többféle módja van. Némely nő kést használ a ráolvasás elmondásakor, azt a hólyag körül hordozza s a végén úgy a kuruzslónő, mint a beteg a földre köp; mások tűt vesznek igénybe; vagy férfiing foltot gyujtanak meg, azzal megfűstölnek a beteg részt, majd ráköpnek s az elégett vászon hamujával megkenegetik.

3. Igézet. (Diochiu.) Az igézet veszedelmet hoz emberre, állatra egyaránt. Embert és állatot egyaránt meg lehet igézni. Különösen veszedelmes az a szem, mely mereven tekint és nem pillant; vagy mely felett a szemöldökszőr össze van nőve. A különösen szép, megtelt, jól táplált gyermek, ember vagy állat van kitéve az igézet veszedelmének. E baj hirtelen jő, közvetlen a tekintet után; mintha csak késsel vagnák el a jó kedvet; a gyermek állandóan sír, nyughatatlan; embernek, állatnak rendkívüli változást okoz, émelygést, az egész testben bizonyos felháborodást. Szép állatra és gyermekre pökni szokás háromszor, hogy meg ne igéztessék. „Sã nu te diochez!“

Gyógymódja egyszerű: — Szenet szokás oltani („a stinge cãrbuni“), a mi következőleg történik. Megkezdetlen vizet (apã neinceputã) tesznek egy pohárba, a megfelelő ráolvasás elmondása alatt kilencz darab szenet dobnak bele; minden bedobott szén után a pohár felett késéssel keresztet vetnek; a víz felületét háromszor megfujják, aztán az így megkészített víz egy részét a beteggel itatják meg, a másik részt kutyára, vagy száraz karó tövére dobják. A kutyát nem fogja meg az igézet, sem a száraz tárgyakat.

Hogyha a szén a pohár fenekére alá száll, akkor az igézet jelenléte bizonyos; de hogyha a víz felületén marad, akkor más baj és nem igézet forog fenn.

4. Főfájás. (Durere de cap.) E bajt minden ember ismeri. Ennek is több neme van. Mikor az embernek csak fél feje fáj, a román nép e betegséget sóre sęc-nek nevezi; majd az agyvelő, a fő maga egészen fáj. Többféleképp kapható e baj, álomból, éhségből, ijedségből, undorból; előidézi az orbáncz is. — Leginkább azonban akkor kapható, midőn fedetlen fővel valaki a napon dolgozik; ez az úgynevezett napszúrás.

Kuruzslónő következőleg gyógyítja e bajt:

Valamely favágótóke, vagy fatörzs mellől kilencz darab száraz forgácsot vesz s azokat tálba mártogatja, a melyben megkezdetlen víz van. A forgács végén alakuló vízcseppet a beteg fejére hullatja, s mondja a megfelelő ráolvasást. A megmaradó vízzel aztán megmossa az egész főt, a forgácsokat pedig eldobja olyan helyre, a hol senki sem szokott járni.

Mások a forgácsszálkakkal a szabad folyó partjára mennek s megfelelő igék kíséretében a beteg főre csepegtetik a vízcseppeket.

5. Öntés. (Fapt.) A varázslás egy neme volna, de a betegséget is e névről ismerik. Veres foltok támadnak a testen, melyekből aztán gonoszabb indulatu fekélyek lesznek. Ezen foltok kezdettől fogva sajognak, vagy viszketnek; ha pedig fekélylyé lesznek, erős fájdalmat okoznak.

E bajt gonosz indulatu emberek öntik az ember útjába. Csonka, vagy lyukas, mindenféle tisztátalan dologgal telt fazakat dobnak ki az útra, a ki e helyre lép beleesik e bajba.

Gyógyítása egyszerű. A beteg fürödjék meg valamely malom alatt, a kerekek által megtört víz habjaiban ujjainak közeit mossa meg háromszor s mondja el közben az megfelelő igéket.

Ha a közelben nincs malom, megfürödhetik a beteg más folyó víz habjaiban is. A fődolog a hab s az ige, e kettőben van a gyógyerő. A folyó felé menve visszanézni, megállani, valakivel beszélni nem szabad. — Ha a beteg járni nem tud, a megkezdetlen vizet haza viszik s ott a kuruzslónő azzal, megfelelő igék kíséretében

a beteget megfűrészi; a betegség, háromszori lemosás után, biztosan elmarad.

6. Mirigydagánat, Nyakfog. (Gálca.) E baj a torokban támad. Egyáltalában a torok-bajok nagy szerepet játszanak a román varázsköltészetben. E betegség számos neme ismeretes; az egyszerű torokfájástól a pestis mirigyig, a nép mindeniket ismeri, de mindegyikben bizonyos daganatot feltételez; — e daganat nagysága a négyfelé hasított mákszemtől, egészen alma nagyságig, vagy még meszszebbre halad.

Gyógyítása ez: A torkot, megfelelő igék kíséretében, sáfránnyal meghintett szalonnával kötik be, vagy megkenik azt tejfellel, vajjal, az ujjakat rajta visszafelé huzván. Leghathatósabb azonban a következő szer: kuruzslónó disznódinyét — bostan — süt; levizelt embercsontokat porrá tör s e porral behinti a megsütött tököt, mondván: „Valamint meghal az ember és többé fel nem támad, úgy pusztuljon el a daganat is; és fel ne támadjon többé, mint fel nem támad az ember sem.“

A ráolvasást különben reggel mosdatlanul, továbbá reggel és este mondja el háromszor egymásután.

Némely nő, mielőtt a műtéthez fogna, úgy a mirigydaganatot, mint szintén ujjait is zsirral, ennek hiányában köppel keni meg. Az igék elmondása közben a daganatot csendesen megkenegeti és midőn a ráolvasás két végső sorát mondja:

Nyujtozzál ki a nap felé
S hasadj meg, mint katángkoré . . .

erősen megnyomja a daganatot, hogy lágyuljon.

7. Forrónyavalya, typhus. (Lingóre.) A román ember minden betegséget, a mely lázzal jár, vagy a melyben a betegek forrósága van, nyugtalan és félrebeszél, e neven szokta nevezni.

Itt is kuruzsolónő szokott fellépni. Korpaczihrére — borş, — vagy megkezdetlen vízre, szokás ráolvasást mondani eldobott seprünyélből egy vesszővel, vagy sarlóval. E vízből egy részt a beteggel megitatnak; a másik részszel megmossák s csinálják ezt három napon át egymásután.

8. Orbáncz. (Orbal.) E baj leginkább a főt támadja meg: megdagad tőle s erős fájdalmakat okoz. A daganat rózsaszínű s hogyha

megindul, a nép hite szerint, hamar meggyógyul. Minden emberi testben van orbánczmag, könnyen azonban csak az szokta megkapni, a ki erősen rázogatja a fejét. Felette erős betegség s a román népnél nagy tekintélyben áll.

Az eljáró varázslónő viselt ingből vászonfoltot szakít, rátesz egy fürt haját a beteg fejeéről, egy kis fekete, vagy kókes (soha sem fehér) gyapjút, betakarja, összegomolyítja s azután meggyújtja. Azután megfüstöli vele a beteg fülét, szemét s minden testrészét, a mely fáj, elmondván ez alatt természetesen a varázsigéket.

Három böjtnapon; hétfőn, szerdán és pénteken szokás a ráolvasást elmondani, vagy holdtöltén háromszor egymásután; az igék elmondása után varázslónő háromszor fú a betegre s ugyanannyiszor a földre köp. Mikor vége felé jár a gyógy mód, jobb kezének ujjaira köp s aztán a hamuval megkeni a fájdalmas testrészeket.

Az orbánczot következőleg is gyógyítják:

Széntartó serpenyőbe két tojást tesznek a tűzhez; azután orbánczfűvet — érba orbaltului, *Glachoma hederacea*, — fodormentát, s másféle virágokat összefőznek, mikor a tojás meglágyult s a víz apadóban van, a kotyvaléket keserü-lapura teszik — brustur — s aztán azzal bekötik a beteget. Kinek szemét támadta meg a baj, e csomagot annak a tarkójára kötik.

A ráolvasást, melyet különben férfi is elmondhat, keresztvetés követi. E gyógy módot vasárnap sohasem, holdtöltekor szintén óvatosan kell alkalmazni.

9. **G y e r m e k - b a j .** (Reul copiilor.) Tisztán gyermekeknél fordul elő, mely göresből áll. Erősen megkinozza az apróságot; a test összehúsgoródik, a száj néha tájézkzik a fájdalomtól s az arcz a színt gyakran változtatja. A gyermek erre elgyengül, néha nyomorékká lesz, sok belehal. Megkapják a bajt ijedtségből, vagy ha valaki sokáig feküdt, más betegségből.

Gyógyítása ez: Az eljáró asszony serpenyőre vaját, vagy libahajat, kilencz mogyoróhagymát, mindezeket megtisztítván összetöri, a tűzhez teszi s megpirítja, a vajjal felolvasztja. Aztán olyan seprüből, melylyel a házat halott után kisépérték, ennek hiányában, más seprüből is egy ágaeskát vesz, s ezzel, a gyógyszer felett tartva, elmondja a szükséges bűvigéket. A gyógyszerből háromszor ad a betegnek, a maradékkal pedig megkeni egész testét, a nyaktól kezdve le

a lábujja hegyéig, végre a seprü-ággal háromszor megtörli a gyermek ajakát mondván: „A mint elment a halott, úgy menjen el a rosز is és a mikor vissza fog térni a halott, akkor térjen vissza a rosز is, de még akkor sem!”

A ráolvasást háromszor mondják el egymásután és minden ráolvasás után, keresztalakjában, háromszor fúnak a gyermek felett, mindannyiszor köpvén is, a fejtől a lábak felé.

Gyógyítják e bajt másképen is. Egy fazékba szártalan körfényt — ciortopolog, cioropor; *Carlina acaulis*, — katika sisakvirágot — toaie; *aconitum napellus*, — tesznek a tűzhez, főzik sokáig, majd a levét kiöntik egy edénybe s összekeverik jól. Aztán megitatják abból a gyermeket s megmossák. Igen természetes, hogy a bűvös igék itt is szükségesek. Mikor a hold fogyni kezd különösen hathatós e gyógymód. A *lycium europaeum* levében való megfürösztés szintén eredményes.

10. Nyilalás. (Săgetătură.) Gyakran megesik, hogy valaki oldalában, belsejében, vagy testének valamely más részében nyilalást érez. Jó ez sejtett, vagy ismeretlen okokból.

Kuruzslónó ilyenkor kemény tárgyat vesz kezébe, vasat, kést stb. s azt a bántalmazott testrésze nyomván, elmondja a megkívántató igéket. Némelyek a műtéthez csak annyit adnak, hogy a ráolvasás elmondása után háromszor köpnek a beteg felé.

Bármely napon és időtájban lehet e gyógymóddal élni.

11. Kigyómarás. (Muscătură de șerp.) Embert ép úgy, mint állatot érhet e baj. Fazékba, faedénybe kezdetlen vizet teszünk s abban kezeinkkel keresztalakokat csinálunk; el kezdjük mondani a ráolvasást, a víz színe felett mogyorófa ágacskat forgatván. Az így megbűvölt vízből megitatjuk a beteget, sebet megmossuk és mind a két fülébe öntünk belőle.

A víz mindenkor tiszta forrásból merítettik, sohasem folyóból, vagy patakból. Mérés alatt az edény tartója vissza fordítva tartatik.

Sokan kerítés között nőtt füveket használnak e célra, de a beteg kertjéből szedni e fűvet nem szabad. — Hogyha marháról van szó, e fűvet vele megéttetik.

12. Megijedés. (Spăriet.) Igen gyakran előfordul, különösen gyermekeknél; álmukból felriadnak, felsírnak, felkiáltanak; vagy

néha megijednek, azt sem tudni, mitől? a baj nyughatatlan lelki állapotot szerez s ha azt rögtön nem gyógyítják, nagy bajokat s tartós betegségeket von maga után.

Ráolvasással, három nem bőjtös napon, naponként háromszor elmondva egymásután, a bajt el lehet mulasztani. Mikor a beteg alszik, leghathatósabb a bővös imádság.

Mielőtt a varázslónő hozzáfogna a kuruzsláshoz, vászonból kis gomolyégot — şumulteti de pânză — csinál, aztán megnyújtja, s megforgatja a beteg felett, megfüstölvén azzal s elmondva a szükséges igéket.

Ha valaki embertől vagy állattól ijed meg, annak hajából s illetőleg szőréből, néhány szálat jó elvenni s azzal füstölni meg a beteget; ez akkor is hathatós szer, ha nincs kéztügyben olyan nő, a ki a megfelelő bővös igéket elmondja.

Több kuruzslónő úgy gyógyítja e bajt, hogy a ráolvasást, kezében seprü-ággal, a beteg hátánál mondja el, majd keresztalakjában fű reá s mind annyiszor leköp; végre a seprü-ágot oda teszi párnája alá, hogy aludjék rajta. Biztosan veszik, hogy így három nap alatt a beteg meggyógyul.

Mások ismét már eldobott seprüből vett ággal keresztalakokat csinálnak az alvó beteg felett s háromszor egymásután mondják el a megfelelő varázsigéket. E módot leginkább estve jó gyakorolni.

13. M e g t e v é s. (Aruncătura.) — Az öntésnek egy neme, esakhogy következménye nem veres foltokban jelentkezik, hanem abban, hogy a beteg elveszti munkakedvét, gonosz érzések támadják meg, erősen beteggé lesz, mindene fáj s nem tudja okát adni, miért? Hiszik, hogy az ilyen ember útjába valamely ellensége, vagy más varázslónő varázst vetett, abba belelépett s annak következtében sulyosan beteg lett. Ez egy külön betegségnemet képez, mely az általános testi szervezetet támadja meg, elmét és testet egyaránt gyötör.

Ilyen esetekben ráolvasnak azon ruhákra, a melyekben a beteg akkor járt, midőn baját kapta. Eljárása ez: Varázslónő sulyok élével sujkolni kezdi erősen a beteg ingét, mondván a szükséges költeményt. Midőn a ráolvasás e részéhez jut:

Buji' ki tisztátalan lélek!
Megtetesült gonosz lélek!

eldobja a sulykot; jobb kezébe szekerczét, baljába pedig kést veszen, azzal az ing bal, ezzel pedig annak jobb ujját érinti, — ezeket is eldobja; azután vasvillát vesz elő, kettőt, egyikkel az ing jobb, másikkal bal ujját szurkálja :

Eke valamint a földet megforgatja

Hosszú vassal megforgatja az inget :

Nem az inget forgatom meg,
De a varázst rontom én meg!

Itt még mind nincs vége a dolognak. Három fokhagyma cikket fűz czérnára . . . kiviszi az inget a szabadba, bal kezét a jobb-, jobb kezét a balujjába dugván, tovább mondja a ráolvasást . . . majd visszatér a szobába; a foghagymás czérnára tűt fűz, azzal kereszt alakjában az inget megszúrja, végig mondja a ráolvasást s így fejezi be : „Az atyának és a fiunak és a szentléleknek, amen.

14. Hasfájás. (Babiti.) E betegségben rendszeren a kis gyermekek szenvednek, mielőtt előfoguk kibujt volna. E bajban a has felpuffad, nagy fájdalmat érez; a gyermek elgyengül, elsóványodik s ha nem ápolják, bele hal.

Gyógyítják így : Kuruzslónó kilencz új fakalánt vesz elő, egy orsót, egy kést, egy tűt, egy puliczcakeverőt, egy fenyőgalyat, egy seprü-darabot; mindezeket szorosán összeköti, hogy összeálljanak. azután vizet tölt egy csuporba, abba három ujjnyi törökbuza-kását tesz; s a tűznél megfőzi. A csupor új s annyin van megvásárolva, a mennyit a fazakas kért érte, alkudni nem szabad. Mikor a csupor főni kezd, egy kis hamut dob annak vizébe s így bizonyos lúg válik belőle, melyet egy mélyebb tálba kiönt. Ekkor a gyermeket arczczal lefelé tekenyőbe fekteti le, a tálát hasa alá illeszti s elmondja a megfelelő ráolvasást. Az összekötött tárgyakkal a tál oldalát érintgeti. Kibontja az összekötött tárgyakat, a kilencz kalán hegyét belemártja a lúgba háromszor, az így rátapadó vízcseppeket egy nagyobb kalánba csepegteti; ugyanezt teszi a többi tárgyakkal is. Az így összegyűjtött lúgot éhgyomorra inni adják a gyermeknek.

Kilencz egymásután következő bőjt napon, csinálják ezt így, a szükséges ráolvasást mindannyiszor kilenczszer mondván el egymásután.

E baj gyógykezelésében több fogás és szer is divatozik.

15. **Marhabetegség.** (Boala vitelor.) E betegségben a marhák leeresztik füleiket, könyeznek, nyáluk foly; szőrük felborzolodik, napról-napra láthatólag hitványabbak lesznek; míg lábou vannak gyógyíthatók, azután a ráolvasásnak semmi hatása nincs a betegségre.

Mindjárt a baj keletkezésekor tekenyöbe lisztet és korpát szokás tenni, egy szekerczével a ráolvasás elmondása közben, azt össze-össze-vissza vagdalják, végre megéttetik a beteg állattal. Több mint bizonyos, hogy a betegség elmulik.

16. **Rosz óra.** (Ceas reu.) E baj ijesztés, vagy igézet által támad. A beteg egész testében nyilalást érez, feje szédül, néha eszméletet veszít s leesik. Sokan görcsöktől szenvednek, testük összezsugorodik s szájuk tajtékszik.

Varázslónő ilyenkor kést, tűt és foghagymaczikket kér. A varázsigék elmondása alatt tűvel és késhegygyel szurkálja a beteg hátát; míg a foghagyma egy részével megkeni, a másik részét megétteti a beteggel. Közbe-közbe egy-egy pohárka jó pálinka is jót tesz.

Hétfőn, szerdán és pénteken mondják el e ráolvasást, attól kezdve, hogy a hold fogyni kezd, egészen addig, míg az egészen eltűnik a láthatárról.

Némely varázslónő így jár el:

Megkezdetlen vízben szentjakabfűvet — losnicioră, solanum dulcamara — főz; a forró vizet leszűri s bele kevés mézet tesz; aztán elmondja a ráolvasást. A beteg reggel, délben és estve egy-egy pohárnyit iszik a főzetből, egész addig, míg a hold elfogy.

Hogyha a betegség ijesztés, vagy egyáltalában ijedés következtében támadott, varázsló asszony ilyenkor a beteg hátán, a fejtől kezdve lába felé, seperni kezd, elmondván a szükséges bűvös igéket, a melyek a bajt egészen elűzik. Aztán a földre köp s azt letapatja. Hasonlóképen tesz a beteg mellén. Így háromszor seper s háromszor mondja el a szükséges igéket is. Végül kisépri a szobát, a kúszóbót, mintha a „rosz órát“ egészen kiséperné a házból.

17. **Görvély.** A román a megfelelő ráolvasást így nevezi „de cel perit“; azért a betegség neve is ez. E baj megtámadja az orrt, úgy, hogy néha az egészet kiirtja. Néphit szerint e betegség minden testben meg van, csak hogy nem fejlődik ki minden emberben.

Gyógyítása így történik : Pohárba, vagy csuporba tejfelt — grošcior — abba pedig ürömágot tesz. Elmondja aztán a szükséges ráolvasást, a tejfel felett kereszt alakokat csinálván az ürömmággal. Több bőjt napon egymásután szokás ezt így megeselekedni, a tejfellel mindannyiszor megkenvén a beteget, a gyógyulás elmaradhatatlan.

18. Csúz, Kőszvény-féle. E betegséget a levegőben levő gonosz szellemek — Dínsele, Jelele — okozzák. A ráolvasás e betegség nemre így hivatik : „De Dínsele.“ A rheumánál rosszabb, mert az egész testben érezhető, a beteg nem érzi fejét, kezeit, lábait. Gyógyítják a következőleg :

Varázslónő tiszta, új faedénnyel, kenyérrrel, sóval csergedező patak partjára megy. Itt megáll; szemben állván a lefolyó vízzel, három metániát csinál (keresztet vet magára, földre borulván); a kenyérből is, a sóból is bedob a vízbe s lennebb a kártyával merít a vízből, mely a kenyeren és són folyt lefelé. Felfelé menvén a patak parton, három helyen hasonlóan cselekszik. Mikor varázslónő a metániákat veti, e szókat mondja :

Csergedező patak!
Törvény elé hívlak . . .
Kenyérrrel és sóval
A beteget meggyógyítsd . . .
A fejétől le a lábíg.
Adj neki orvosságot,
Életet és egészséget!

Mikor ily módon edényét a patak három helyéről megmerítette, úgy, hogy senki sem látta, hazafelé tart, vissza se néz, sem szóba nem áll senkivel, mert ellen esetben az egész eljárás hatástalan volna. Haza érvén, ráolvas a vízre bazsalikom seprücskével, kifurt ezüst pénzzel, mely a seprüthez van kötve. Ráolvasás alatt kilencz drb bükkfászenet olt a vízben. Az így elkészített vízből háromszor tölt aztán a beteg fejére; majd megmossa feje tetejétől lábujjhegyéig háromszor, aztán a kártyát a megmaradt vízzel falóczára, valamely szent-képpel szemben, helyezi el.

Hanem itt még nem ér véget a gyógymód. Kedden hajnalban a beteg felkél, tiszta ruhát vesz magára, három metániát csinál, a kártya vízből tilinkó alakú eszközön át iszik háromszor, a nélkül, hogy az edényt megmozdítaná; azután tiszta tokkal ellátott párnára lefekszik. Ugyan ezt cselekszi estve is, midőn a nap leszállott. Szeredán

és csütörtökön hasonlóképen. Csütörtökön estve a beteg a patak partjára megy, senkihez sem szól, sehohol meg nem áll, vissza nem nézve, nem énekelve, a megmaradt vizet bedobja a vízbe, oda, a honnan az merítve volt. Azután hasonló módon tér vissza s tart hazafelé.

Ezzel a gyógmód véget ér; — ha hatása nincs, elől kezdődik.

Gyógyítják különben e bajt másképen is. Kenderázató helyeken — toplite — nő egy növény, — visc de baltă — tavi fagyöngy — melylyel a beteget megkenik. Ha ez sem használ, folyamodik egy másik gyógmódhoz. A kürtön felfelé háromszor sódarabot dob ki. Harmadikszor, a hová leesik a só, ott szenen azt megmelegíti, kezdetlen vízben megáztatja s azzal keneti meg magát egészen, vagy csak azon testrészeit, a melyek fájnak.

Még egy gyógmód. Felkeres kilencz hangyabolyt, az egyiket hangyástól megmarkolja, s bedobja a zsákba; a zsák száját beköti, cseberbe helyezi el, meleg vizet tölt reá, azzal aztán magát a beteg megkeneti. A vizet patakából merítik. — A megfelelő ráolvasást, természetes, itt is elmondják.

Varázslónő azon nap, midőn a ráolvasást elmondja, böjtöl s mielőtt hozzá fogna, keresztet vet magára s néhány metániát csinál, kezét ráteszi a beteg testrészekre, melyeket megnevez.

19. E bajhoz hasonló betegséget okoznak a tündérek — zine — szellemek, Erdélyben a maestre-k, teljesen azonos szellemek a dinsele-kkel. A zínák megtámadják szemtől szemben, vagy orvul az embert s felette rosz nyavalyát hoznak az emberi testre, mely minden idegében szenved és érzékeny. Gyógmódja egyszerű. Megkezdetlen vízben szenet szokás oltani; varázslónő elmondja a „De zine“ varázsigét, az így megkészített vízből a beteg iszik, azzal lemossák s meggyógyul, ha el nem hal.

A Măestrele akkor okoznak bajt, midőn az ember felett repülnek. Rettentő kinokat okoz e betegség. Ilyenkor, mert varázslónő megtudja adni a betegség okát, a „De Măestrele“ ráolvasást mondja el s a következőket teszi: Fazékba vizet tesz, abban késsel többször keresztet csinál. A ráolvasás után e késsel, valamint két szalmaszállal keresztalakokat csinál a szoba padlása felé. Kilenczszor önt gyöngyre e vízből s kilenczszor megszüri a vizet szita fonákján. A szitát végig gurítja a szoba földjén s ha az, midőn megáll, felfelé áll, a betegség elmúlik, különben nem.

Gyógyítják így is: Két czikk foghagymát háttal illesztnek egymáshoz, azokra késsel keresztet vetnek; a ráolvasás végén a szoba padozatára keresztet csinálnak. Kilenczszor csinálnak így. A beteg ekkor megharapja a két foghagyma czikket s két darabot a két fülébe tesz s ott tartja azokat huszonnégy óráig. Ugyan így gyógyítják, ha e betegség főfájással van egybekötve.

20. Tej-visszatérítése. (Intórcerea laptelui.) E bajnak csupán a tejelő állatok vannak kitéve, mint például a tehén, bivaly, kecske, juh stb. Gonosz szellemek visszatérítik, vagy elveszik a tejet; ugyan ezt cselekszik a boszorkányok is. Boszorkány asszonyok födetlen fővel, egyik kezükben sajtárt tartva, egyik lábuk szűrőruha darabbal — strecurátóré — bekötve, bizonyos szavak kíséretében az emberek oklai körül olázkodnak s elveszik a tejet, csak épen annyit hagyván hátra, a mennyi elégséges a bornyúnak táplálkozásra.

Gyógyítják így: Az asszony faedénybe korpát tesz, azt jól megsózza, bele barátfüvet, levisticum officinale, baldrián füvet tesz, összevissza vagdalja, miközben elmondja a szükséges ráolvasást. Így teszi hétfőn, kedden és szerdán. A téhennel is megéteti az így megkészített orvosságot.

21. Gonosz szellemek rátalálnak a kiinn legelő tehenekre, megrontják s elveszik tejüket. Ilyenkor a „de întinpinătură“ ráolvasást mondják el s gyógyítják ezt is, mint fennebb ki volt mutatva.

22. A boszorkányok mindenféle betegséget zúdítanak az emberek fejére. Ilyenkor üdvös gyógymód ez is: Varázsló asszony kimegy az erdőbe, valamely bokorból kihúsz egy szálat tövestől s azt ugyan oda visszaülteti, gyökerével az ég felé. Ilyenkor „de intorcetură în pădure“ ráolvasást mondja el, megvervén az ily formán elültetett fát egy magával kivitt sulyokkal. Ily móddal a boszorkány által okozott baj erejét veszi s elmulik.

23. Seb-gyuladás. (Obrintire.) Vászondarabba bazsalikomot göngyöltenek, e göngyöt meggyújtják, füstjével megfüstölik, hamujával pedig megkenik a sebet megfelelő bűvös szavak elmondása mellett.

24. A rögtöni, hirtelen és minden előleges ismert ok hiányában fellépő betegséget a román nép pociturának nevezi. Pociumb czöveket jelent; varázslónők, midőn valakinek rosztat akarnak csinálni, rendesen czöveket vernek a földbe és arra mondják a

szükséges ráolvasásokat, bűvös igéket. A poci annyit jelent, mint czövekkel ilyen kuruzslást véghezvinni.

Gyógyítása az ilyen hirtelen beálló betegségnek ez: A patakról hozott megkezdetlen vizet edényestől föni teszi varázslónő. Késsel, tüvel vagy orsóval, a víz felületén, keresztül-kasul piszkál, mi közben elmondja a szükséges ráolvasást. E vízből inni ad a betegnek s azzal megmossa fejét, orcáját.

Még egy gyógymód. A ráolvasást elkezdik a beteg fejénél s végig haladnak egész testén a lába ujjáig; a ráolvasás történhetik három foghagyma czikkre is, aztán levizelik s megkenik vele a beteget. Még a pálinkába is foghagymát tesznek s aztán azzal dörgölik meg a szenvedőt. Három bőjt napon egymásután, különösen pedig a hónap vége felé, tanácsos e gyógymódot használni.

Sokan foghagymából musdei-t — foghagyma mustot — csinálnak, ráolvasnak valamely réznyelű késsel s a folyadék egy részét a beteggel megitatják, a másik részével pedig megmosdik.

Még egy fogás. Kuruzslónő a kútról, vagy a patakról megkezdetlen vizet hoz; otthon a vízzel telt edényt magasabb helyre helyezi el, például székre, lóczára, de asztalra soha. Késsel keresztet csinál a víz felett s kezdi a ráolvasást így: Az atyának, fiúnak, szentlélek istennek nevében — ámen; az utolsó szónál kilencz égő szentet vesz, késsel azokat megvágja és a 9-től visszafelé olvasva, bedobja a vízbe. E vízből iszik aztán a beteg, a megmaradottal megmossák, míg a többit száraz karó hegyére öntik, mondván: „A mennyi víz a karó hegyén maradott, annyi rossz maradjon vissza N-ben“. Mikor az edényvel visszatér a házba, annak száját lefelé fordítja s mondja: „Nem az edényt, hanem az egészséget s a jót fordítom vissza N. felé.“

De pocitură de nópte, éjjeli hirtelen rosszullét esetén, más a ráolvasás s más az eljárás is.

Foghagyma-czikket — cãtel — szokás ilyenkor tű, vagy kés-hegygyel megszurkálni minden oldalon s titokban elmondani a szükséges igéket. Aztán az így megkinzott foghagymát megkezdetlen vízben összetörik, abból aztán megitatják s megkenik a beteget. Ilyen gyógymóddal, a vasárnapot kivéve, bármely napon lehet élni.

25. De Samcã. E betegség rendszeren az 1—4 éves gyermekeket támadja meg. A beteg erősen reszket, éjjel felriad álmából, napról-napra hitványodik. Kuruzslónő kést tartva kezében, mondja el

a ráolvasást reggel, délben és este; mindannyiszor keresztet csinál a fejtetőn, fülen, arczon, minden hajláson; a kést a beteg feje alá teszi, mely ott marad a következő ráolvasásig. Mikor meggyógyul a beteg, a kést elviszik. Sameã, mythosi alak.

26. Studeniță. E betegségben a fogíny rothad meg s a fogak kihullnak. Egyedüli orvossága, néphit szerint, a „de studeniță” ráolvasás.

27. Sérülés, Sérvés. (Vătamătură.) Több nemű baj ez is. Megkezdetlen vízbe iszalakot és szentjakab-füvet tesznek s megfőzik. A jól felforrt vizet leszűrlik valamely tálba, pohárba, mézet tesznek belé, rámondják a megfelelő bűvös imádságot, aztán megitatják a beteggel. Mások zsírral, vagy vajjal kenetik a beteg köldökét s ez alatt mondják el a ráolvasást.

28. Daganat, tályog, kelevény. (Bubă.) Számos faja ismeretes a román nép előtt: sűrű, kék, veres, kilenczvenkilencz-féle nemű és alakú létezik; van kilencz száju, kilencz fejű, kilencz füllű daganat. Nevezik sgaibă-nak (küteg) is, a melynek Erdélyben külön ráolvasása van „de sgaibă”. Rendesen késsel a kézben mondják a ráolvasást; midőn a ráolvasás e soraihoz érnek: „A földből bűjtál ki, a földbe térj vissza” — a késsel keresztet csinálnak a földön; az igék harmadszori elmondása után háromszor fúnak a kelevényre, a kést pedig a földbe szurják, olyan helyen, a hol senki sem szokott járni. E móddal a rossz természetű kelevényt szokás gyógyítani. Néha a kelevény nem gyógyul, hanem egyik helyről a másik helyre költözik; addig kell azért űzni s addig kell ismételni a ráolvasást, a míg egészen elmúlik.

29. Marjulás. (Scintitură.) Gyógymódja egyszerű. Avas zsi-radékra mondják el a „de scintitură” ráolvasást s aztán azon zsiradékkal megkenik, meghuzzák a kimarjult kart, vagy lábot.

30. Férgek, Nyűvek. (Viermi.) Úgy az embereknél, mint az állatoknál előfordul e baj. Mikor juhokról van szó, a ráolvasásnak (de viermi) csak úgy van fogantja, hogyha azt valamely juhász, vagy olyan aszszony mondja el, kinek az ura valaha juhász volt.

Korán reggel bodzafához szokás menni száraz mogyoró-ággal, melylyel a ráolvasás tartama alatt, folytonosan ráütnek a bodzafára.

31. Göres. (Mătrici.) E baj megtámadja néha a beleket is, néha pedig valamely végtagot kinoz meg. Gyógyítják késsel s megfelelő

(de mătrici) ráolvasással; a gyógmód végén a kést a földbe szokás szúrni.

32. Sárgaság. (Gălbănare.) Viaszpohárban levő vízre mondják el a „de gălbănare“ ráolvasást s ugyanabból iszik a beteg.¹⁾

33. Düh (Turbă). Úgy az állatot, mint szintén az embert is utólérheti e baj, leginkább harapás következtében. Ha állatról van szó, korpa közé kámfort tesznek, aztogyorófa vesszővel összekeverik s megéttetik a beteg állattal; a sebet eczettel, sóval és spiritus pálinkával megmossák. — Hogyha pedig ember gyógyításáról van szó, törökbuza lisztet hagymával összekevernek, abból pogácsát csinálnak, oda adják a betegnek. Háromszor mondják el a megfelelő (de turbă) ráolvasást, a sebet pedig kimossák többször a fennebb érintett szerrekel.²⁾

34. Hideglelés. (Friguri.) E baj mindennapi a románoknál. Egyetlen baj ellen sem használnak annyi szert, mint ez ellen; a foghagyma, némely talizmán s ráolvasás hatásától felette sokat várnak. Ezen betegség ellen legnagyobb önvédelmet fejt ki a nép.

De nem folytatom tovább. Számos baj van még ezeken kívül, minő a farkas (muscătura lupului) s más állat harapása; mindenik megfelelő ráolvasással.

Az egyes betegségeknél használt ráolvasások, bűvös igék s imádásokon kívül vannak olyan ráolvasások is, a melyeket más eseményeknél, bűvösségeknél használnak.

Ilyen például az a sokféle ráolvasás, melyet szónoltás (stîngerea cãrbunilor) alkalmával mondanak el. Ennek módjáról különben fennebb megemlékeztem. Továbbá a jövő titkainak kifizirkészésénél (de ursită) különféle ráolvasás dívik. Itt a babvetés még divatban van. 41 babot különféle csomókba raknak s ha egy marad hátra, akkor bizonyosan az a bizonyos szerelmes megérkezik s elveszi az illetőt. A különféle megrontások hatásának meggyengítésére, elenyésztetésére szintén sok bűvös ige van forgalomban, melyeket a román nép „de desfăcut“-nak nevez. Az egymástól idegenkedők némely bűvös igékkel egymáshoz ódesíthetők.

¹⁾ Az eddig előadott betegségekről és ráolvasásokról lásd Márián Flávián: Descãntece. Szucsáva, 1886.

²⁾ Burada T. O cãlãtorie in Dobrogea. Jassi 1880.

Száz meg száz az eset, melynél a román ember ráolvasásokat, bűvös igéket használ; azoknak száma ismeretlen.

Abból a számtalan fogásból, melyet bűvészet közben használnak, alig egy néhányát soroltam fel. Egyáltalában nem rendelkezem annyi térrel, hogy e tárgyat részletesebben kifejthessem.

Szükségesnek tartom azonban még a következőket elmondani.

A román népnél a betegségekre nézve kétféle gyógymód létezik: bűbájós és valódi népies gyógymód. Az előbbit bizonyos bűbájós szavak és eszközök kíséretében alkalmazzák, tehát természetfeletti erőhöz folyamodnak, míg a népies gyógymóddal valódi, századok és ezredévek által kipróbált természeti erőket hoznak forgalomba, melyek a bajt, saját hatásuknál fogva, valóban el is oszlathatják. Fennebb meggyőződhattünk arról, hogy a betegségeknel rendszeren oly szereket használ a varázslónő, melyek, köztudat szerint, annyit használnak a bajnak, mint döglött lónak a patkó. Itt a bűvös szavakban, lényekben és tárgyakban való hit a döntő.

Ennél hathatóssabb a népies gyógymód, mely bizonyos természeti erővel bíró növények és más szerek alkalmazásából áll. Ez szintén kifejlett a román népnél. Minden betegségnek meg van az ő gyógyszer. Köhögés ellen használja a cukorral összetört tormát, cukor helyett azonban sokszor mézet vesz igénybe a beteg; főfájásnál zöld laput tesz homlokára és tarkójára; vágásoknál pókhálót, égéseknél édes tejet s oltott mézvizet; sült hagymát különféle kelevényeknél¹⁾ stb.

Ezen gyógymód alkalmazásánál, mely természetesnek is mondható, a bűvös imádságok nem szerepelnek, tehát semmiféle kuruzslás nem alkalmaztatik.

A bűbájós gyógymódnál rendszeren asszonyok szerepelnek. Román fogalmak szerint az asszony jó lábón áll a gonosz szellemekkel, hisz már a paradicsomban szövetséget kötött volt velök és azóta állandó érintkezésben vannak egymással. Az asszonyról és ördögről igen sok legenda van forgalomban, melyek szerint az asszony hatalmasabb az ördögnél is. Az asszony megvénítette az ördögöt; ördög lova, mondja

¹⁾ A ki bővebben akar e tárggyal megismerkedni, annak ajánlom Gaster M. *Literatura populară română*. 535–543. lap. — Hasdeu: Columna lui Traian. 1872 évf., nov. füzet, 229. lapon: O notiță istorico-medicală, s ugyanettől: *Cuvinte din bețrâni*. II. k.

a közmondás és a néphit úgy tartja, hogy minden rosszat az ördög az asszony útján visz ki. — Már az 1640-ben megjelent egyházi Pravila-ban (Egyházi törvénykönyv) is az áll, hogy az ördög az asszonyok útján, igen sok bajt okozott a kalugerek között, azért asszonyt csak felette öreg kalugerek gyóntassanak meg; fiatalabbak pedig ne merészeljenek effélébe elegendni, mert őket bizonyára az ördög szokta kísértetni egy-egy asszony képében ilyen alkalmakkor.

Tehát a bűbajos mesterség az asszonyok kezében van, mert közhit szerint, némely asszony igen jó lábon áll az ördöggel. Rendszeren öregebbek foglalkoznak vele. Van különben olyan bűvös ráolvasás is, melyet csak férfi mondhat el.

Bármily elterjedt legyen a román nép között e foglalkozás, azért az ily kuruzsló asszonyok száma nem nagy. Két-három falura esik egy-egy valamirevaló kuruzslónő. Kontár azonban már több van, minden falúra esik 4—5 is, a kik innen-onnan szedték össze ebbeli tudományukat és saját körükben alkalmazzák azt. Ezek között is bizonyos rangfokozat van. Egy-egy kuruzslónő oly nagy hirre vergődik, hogy messze földről vándorol hozzá a nép s kéri segélyét. El-ellesik a jelesebbeknek egyes fogásait, megtanulják mondásait, de mivel oda is szerencse kell, nem tudnak még sem zöld ágra vergődni. E nagy hírnévre vergődő kuruzslónők felette sok és valóban hathatós gyógyszerert ismernek, náluk a hocus-pocus csak mellékes, míg a kontárok a hocus-pocusra fektetik a fősúlyt a gyógyszerek valódi ismerete nélkül.

Kuruzslónő maga készíti a gyógyszert és soha sem mással, vagy a beteggel.

E tudomány családról családra száll. Idegeneket beleavatni, vagy a bűvös igékre másokat megtanítani, nem szabad; a ki így idegeneknek átadja az ő tudományát, az — népies felfogás szerint — mindenféle csapástól félhet. E mesterség, a gyógyszer készítés és a ráolvasás családi titkot szokott képezni.

A valódi kuruzslónő mesterségét bizonyos lelkiismeretséggel szokta folytatni. Minden hozzá folyamodót apróra kikérdez baja felől és csak azután fog a gyógyításhoz, midőn a baj okairól s a baj állapotjáról magának tudomást szerzett.

A kuruzslás közben használt egyes tárgyak között leggyakrabban szerepel a kés, a tű, a seprűág. Mind háromnak bizonyos

jelentősége van. Söprével seperni szokás, így általa a bajt is ki lehet seperni az emberi testből; míg a késsel lemetszük, túvel megszúrjuk a bajt, úgy hogy akkor is megszabadul a beteg test kínjaitól. Különb ezen tárgyakkal ijeszteni is szokás a betegséget. Az a felfogás uralkodik, hogy a baj valamely szellem által okoztatik, melyet túvel, késsel meg lehet ijeszteni.

Nem czéлом, ezuttal mindezen tárgyak jelentőségének bővebb magyarázatába bocsátkozni s összehasonlítást tenni más népek hason czélra használt tárgyaival és azok jelentőségével, — elég legyen csak felületesen érinteni, hogy a víz minden népnél a tisztulás kifejezője volt; a vízben és tűzben fedezték fel a tisztító erőt; azért hiszi a nép, hogy a víz, bizonyos bűvös szavak elmondása mellett, képes az emberi testet mindenféle betegségektől megtisztítani.

A kuruzslásnál, különösen a megrontás eszközlésénél, használják a meggöcsözött fonalakat, a macskahányását, a degeszt, a kotlós-tojás héját, sírokról a földet, kigyóbőrt, ördöghajat stb. stb.

Szerepet játszik a pökés, fuvás, nyalás, a gyurogatás, kenés, különösen a csömörnél s a marjulásnál, a lemosás stb.

A már elhasznált vizet az igézésnél például, de más esetben is, kutyára öntik, vagy olyan helyre, a hol ember és más hasznos házi állat járni nem szokott; úgy a többi varázslati eszközöket olyan helyre teszik, hogy kézbe ne kerülhessenek, mert az illetőre nézve bajt hozhat; gyakran elégetik, hogy többé egyáltalában emberi kézbe ne jussanak.

A keresztvetés majdnem minden bűvészeti cselekedetnél előfordul. Ezzel az ördög hatalmát akarja a bűvésznő megtörni, hogy ha netalán az forogna fenn.

Nagy súlyt fektetnek kuruzslónók a visszafelé mondott számokra, felfordított edényekre, visszafelé való seprésre, a küszöbtől t. i. befelé, ez által a baj megtérítését, visszafordítását, a varázslat megtörését czélozzák.

Az ásítás előjele némely betegségnek. Ha kuruzsolónó ráolvasás közben ásít, az a felfogás uralkodik, hogy a roszt őt támadta meg, azért minden ásítás után a megfelelő bűvös igéket mondja el.

Nem mindennap lehet eredményt várni a varázsigéktől. Így például vasárnap csak kivételes esetekben szabad effélékkel foglalkozni; míg a bőjtnapok, a szerda- és pénteknapok leghathatósabban

folynak be az eredményre, a holdtölte és fogyatkozása szintén hatást gyakorol rá. E szerint vannak tiltott és megengedett napok, vannak bizonyos időszakok is, a melyeket e tekintetben kimélni kell.

Varázslónő a bűvös igéket hol magában, hol hangosan, néha énekelve, mormogva mondja el, s hogyha a varázslatnak, a ráolvasásnak semmi eredményét nem látja, rendesen kimenti magát azzal, hogy valami hiba történt a ráolvasás alatt, vagy hogy maga a beteg gondolt azalatt olyas valamit, a mi a varázslati gyógymód hatását elrontotta.

Ezekből olvasó legalább fogalmat alkothat magának azon eljárásról, melyet a román varázslónők a ráolvasások használatánál követnek.

V. Ráolvasások, bűvös igék.

Itt közlök több ráolvasást, bűvös igét, részletesebb ismertetéseket alábbra hagyom.

1. Szemhályog ellen. (De albat.)

Miklós jókor felkele,
Magára keresztet vete;
És elindult a háztól,
Terített asztalától,
Útra ösvényre, —
Vigan és épen,
Pirosan, kövéren.
De midőn ő kelme,
Útnak, ösvénynek közepén lenne,
A Vintosák és Frumosák
Szemben jövéen, megtámadták.
Leütötték,
Földre verték;
Szemét porral behintették,
Szemevilágát elvevék.
Miklós kiáltani kezd,
Abajgatott erre,
Égbe érő hanggal,
Földre csorgó könnypatakkal.
Nem hallotta senki,
Nem látta őt senki,
Csak Szűz Márja távol,
A mennyország kapujából.
Csak ő figyelte,
Csak ő észlelte,

És a nevéen megszólítá,
Ezt a kérdést tevő hozzá:
„Miklós mért jajgatsz?
Miért abajgatsz?
Égbe érő hanggal,
Földre csorgó könnypatakkal!“
„Ám hogy ne jajgatnék,
Hogy ne abajgatnék,
Égbeérő hanggal,
Földre csorgó könnypatakkal? —
Jókor felkelék,
Magamra keresztet veték,
S elindulék a háztól,
Terített asztalától
Útra, ösvényre,
Vigan és épen,
Pirosan, kövéren.
De midőn útnak, ösvénynek
Épen a közepén lennék, —
A Vintosák s Frumosák csak
Szembe jövéen megtámadnak,
Levetettek, földre vertek,
Szememre hályogot támasztának,
Szemem világától megfosztának!“

Szűz Mária erre
 Arany lajtorját ereszt le,
 S Miklóshoz közeledett,
 A ki félelmében reszketett;
 Megfordítá őt napiránynak,
 És elindulának.
 A Tráján útjának,
 A Jordán kutjának.

A Nap három nővére
 Épen szembe jőve,
 Három seprűvel,
 Három gereblyével,
 Három rendeléssel,
 Három selyem ingelővel.
 Szűz Mária őket megtalálta,
 S a mint őket meglátta,
 Szép selyem ruháját kitárta,
 Őket megállítá,
 Szépen megszólítá :
 „Ti három nővérek,
 Hová igyekeztek ?“
 „Megyünk, sietünk, --
 A Tráján útjának,
 A Jordán kútjának,
 Megtisztítani gaztól,
 Minden iszaptól!“
 „Ne menjetek arra,
 A Tráján útjának,
 A Jordán kutjának,
 Mert az isten kutja
 Tiszta!
 Inkább pakoljatok,
 Nyomba induljatok,
 Megtisztítani gaztól,
 A hályog alaktól
 Miklós szemeit.

Pusztítsátok el a fehér hályogot,
 A fekete hályogot,
 A veres hályogot,
 A kilenczvenkilencz-féle hályogot,
 A kilenczvenkilencz-féle alakut,
 Mely ott a szemén alakut.
 Keressétek meg a homlok közepén,
 Az arcz felületén,
 A szemöldökökben
 A szemek környékében,
 A szemek világában.
 De gyorsan ám,
 És szaporán,
 Gereblyével gereblyéljétek,
 Ollóéllal mesgessétek,
 Seprűvel kiséperjétek,
 Körömmel kitépdessétek,
 Ingujjal kitöröljétek —
 A köténybe betegyétek,
 A csürbe ki, elvigyétek,
 Hogy a cséplők gyorsan,
 Lisztté törjék nyomban.
 Keritésen átdobjátok,
 Ökörszarvra felrakjátok,
 Tengerpartra elhordjátok,
 A tengerbe bedobjátok.
 Ott, mint a hab elenyésszen ;
 Válgék rozsdá tengerköven.
 Fekete eb hol nem ugat,
 S veres kakas meg nem szólalt,
 Hol pacsirta csak bukázik . . .
 Ott vesszen el ő végképen,
 Miklós szeme tiszta légyen,
 Mint a nap a magas égen,
 Mint az ezüst fényes legyen.
 Amen.

2. A ros z indulatu hólyag ellen. (De beșica cea rea.)

Rosz indulatu hólyag, fekete mérges hólyag, fájdalmat okozó hólyag; a miként eloszlik a rongy füstje és nem lehet tudni, mi lesz belőle, akként tiúnj el te hólyag! és ne tudd, mi lesz belőled,

¹⁾ Márián Fl. Descăntece. 1. lapon.

szúrásaiddal, fájdalomaidal, égéseiddel, nyilalásaidal; a mint eloszlott a rongy füstje és nem lehet tudni, mi lett belőle, úgy vész el, pusztulj el, mint a tenger habja, mint a harmat a naptól, hogy ne maradjon fájdalom, szúrás, annyi sem, a mennyi elfér egy négyfelé hasított s a Feketetengerbe dobott mákszemben.¹⁾

3. A sors, végzet ellen. (De ursitã.)

Elindultak a roszat okozó Ursiták, száraz fatollakkal, vasdarabokkal és sujtó sulykokkal, — az erdőbe mentek, élő gyertyánfa gyökérrel és abronccsal abrancsoltak, emberi alakot és szívet alkottak; a gyertyánfához verték, beabrancsolták, megkinozták. De ő (t. i. az, a ki a varázslónőhez folyamodik), mikor magához tért N. vénasszonyhoz (varázslónő neve) sietett s ez azt mondá neki: Ne jajgass, ne abajgass, számba se vedd, — ekevasat, lópatkót és vasnyársat ő a tűzbe tesz, a fakártyát szájával lefelé fordítja, fenekére vizet tölt, és szájával azt fogja mondani: hohoho fehér úrnők, fekete úrnők és mindenféle viseletben járó úrnők! hohoho fekete urak, fehér, zöld és kék urak! — ő a tüzes vasakat jobb kezébe veszi majd, vízbe oltogatja, földhöz verendi azokat; N. úrnő házába lábaitokat be nem teszitek; az úrral az ágyba le nem feküsztek, az úrnőt el nem külditek, ügyei felett hatalmat venni nem fogtok! — hohoho fehér urak, fekete, zöld és veres urak! mikor én a vasakat a földhöz verendem, ti N. házába belépni nem fogtok, az úrnővel hálni nem fogtok és hatalmat ügyei felett venni nem fogtok.²⁾

4. Düh ellen. (De turbã.)

Amen, Amen!
 A bűvös szó tőlem ered,
 Isten anyjái az orvosság.
 Primii, Priistie,
 Salimon, Samanie
 Dastina.³⁾

¹⁾ Buciumul. III. évf. 139. lapon.

²⁾ Buciumul Român. III. évf. 175. lapon.

³⁾ Burada: O călătorie în Dobrugea. 269. lapon.

5. Megrontás ellen. (De desfäcut.)

Valamely szent Vasárnap jókor felkele, az Ádám útján elindula, Jordán kutja felé, zöld diófák és virágos gyümölcsfák között, hogy megmosakodjék s magát megtisztítsa a megcselekvéstől, téteménytől, a megrontástól, a gyülölettől, a pöröktől, a kiáltásoktól és az ásitástól, — a nagy gyülölettől, a rokonok, sógornók, keresztleányok és szomszédnők megcselekvéseitől; a megcselekvéstől fonalgöcsökkel, macskahányással, malomi degesszel, kotlós tojánhéjjal, sírhantról porral, kigyóbőrrel; a megrontástól ördög-hajjal, az utálatos téteményektől. — Azonban eleibe menének a sógorasszonyok, ezek megkenének, megrontának; fejünket megkábiták, füleinket megsüketíték, nyelvünket a szájban megköték, lábainkra békót helyezének, mint valami kiszáradt czölöp, olyanokká tevének az út mellé dobának, senki sem láta meg, nem üdvözölt senki, senki sem kérdezett; az emberek kigúnyoltak, a csókák ránk károgtak, a kutyák mielőttünk vizeltek. A mikor pedig mi magunkhoz tértünk, sírásra főtuk a dolgot, jajgattunk égbe elhalló hanggal, senki sem látott minket, mások nem hallottak. A Szűz Anya a magos égből meglátott és mondá: Hallgassatok, ne jajgassatok, ne síránkozzatok! A Szűz Anya ezüst-lajtorjákon az égből alászállott, jobb kezébe bazsalikom bokrétát és ezüst körtvét tartott, és N. vénasszonyt (varázslónőt) arra tanította meg, hogy Szombaton este kártyába megkezdetlen vizet hozzon, s Szűz Mária képét a bazsalikom bokrétával megmossa, az arany körtvét és a bazsalikom bokrétát azután a vízbe betegye, hagyja benne más napig, s vasárnap reggel, a reggeli imádság alkalmával, N. vénasszony vele megmosdik, a kártya körül kilencz metániát fog csinálni; jobb kezével kiveszi a kártyából, a vízből a bazsalikomágot, énekelni, ráolvasni fog, azt a vizet aztán megisszák, belőle megmosdanak és minden bajtól és megrontástól meg fognak menekedni. A Szűz Anya azonban ezzel sem elégedett meg, mert megmosta, megtisztogatta őket, jobb kezüknél fogva a Nap solyom madaraira ültette fel és Mirásláva felé indította; zöld szőnyeget terített elejökbe, jószagú olajjal megkené, azt szájukba tévé, a szerelem-ingeibe öltözteté és szépséggel vevé őket körül; a szent Napot szembe állítá s lerajzolá, a szent Holdat hátuk megé helyezé, arany koronát helyezett fejükre, balkezükbe ezüst tilinkókat adott, szemüket drága gyöngyökkel ékesíté fel, ajkukat befedé

vörösarna tafotával és édes mézzel megédesíté. Mikor egyik a másikra nézett, drága gyöngyöket hullatának; mikor szájuk szólásra kinyílt, vörösarna tafotát szabának, s mikor ajakukkal fúvának, ezüst tilinkóval énekelének, arany kürttel kürtölének, a világ és népek köréjük gyülekezének; felőlük minden jót gondolának, szemükkel rájuk szépen tekintének; — valamint a bazsalikom legkiválóbb minden burján között, s az arany és ezüst minden rézfélék között, akként legyenek ők kiválók és szembetűnők minden család között; valamint a vörös selyem minden szövet közül kiválik és a páva is minden madár közül, aként legyen ez legkiválóbb, legtiszteltebb és legtekintélyesebb minden család között. — A Szűz Anya pedig megmosá őket, felvilágosítá, felülteté a Nap solyom madaraira és ujólag házaikba vezeté, a ki benn a szobában volt, kiment; a ki betett ablakkal volt, az ablakokat kinyitá; a ki bezárt kapukkal ült, kinyitotta azokat; ennek családja elébe nyargala, megölelé, megcsókolá, jobb kezüket megfogá, saját házába bekiváná, asztalához ülteté, róluk szépeket gondola és szép szemekkel rájuk kacsinta. ¹⁾

6. A szivek egymás felé hajlítására. (De intors inima.)

Én N. vénasszony megfordítom e csuprot, a csupor megfordítja a tűzhelyet, a tűzhely megfordítja a szobát; a szoba megfordítja gerendázatot a kéménnyel; a gerendák megfordítják a padlást, a léczeket és zszindelyeket; a zszindelyek megfordítják a kötéseket, ezek megfordítják Szent Spiridont és Szent Szánziánát, az Istenanya fordítsa egymás felé a meghasonlott sziveket, a gondolatokat és érzelmeket, hogy szeretettel kibéküljenek. — A csupor fenekén levő égő széndarabokat megkezdetlen vízben meg kell oltani, az egymásra haragvók igyanak és mosakodjanak azon vízből, ruháit locsolják meg vele, a holt széndarabokat az ajtónál le kell tapatni, ki kell dobni a trágyadombra, mert ők a zavart csinálók.

7. Farkasharapás ellen. (De muscatura lupului.)

Elindult volt Mária, Szent Mária a Nap nővérével útra, ösvényre; és a midőn az útnak, ösvénynek közepén lennének, visszafelé tekintett Mária, Szent Mária az útra, és egy barátffü tetején látott egy

¹⁾ Buc. Rum. III. évf. 175—176. lapon.

megvadászott kecskét : és azt mondá a Nap nővérének : Tekints csak hátra az útra, nem látsz-e megvadászott kecskét egy barátfü tetején? A Nap nővére mondá : Ej! Mária, Szent Mária, az nem megvadászott kecske ott a barátfü tetején, hanem egy megvadászott farkas, N. embernek N. nevü tehenét harapdálja. Hát aztán Mária, Szent Mária, mi orvossága van a farkasnak? — Üröm és megkezdetlen vízre a ráolvasás, azt meginni, vele megmosdani s elmulik minden szúrás és fájdalom. ¹⁾

8. Rosz óra ellen. (De ceas reu.)

Rosz óra hirtelen nyavalyával,
 Rosz óra éles nyilalással,
 Rosz óra ijedséggel;
 Estvéli rosz óra,
 Éjféli rosz óra,
 Nappali rosz óra.
 Pakolj a havasokba,
 A havas-nyomorba.
 Ott van a te palotád,
 Terített asztalkák,
 Töltött poharak,
 Leterített székek,
 Reád várakoznak.
 Ott élj!
 Örökre ott henyélj!
 N.-re ne legyen többé gondod,
 De ha magad el nem hordod;
 Hogyha el nem pakolnál,
 Kilenczvenkilencz oka
 Töményt vásárolok nyomba,
 Megfüstöllek, megijesztlek,
 Elkergetlek.
 Kilenczvenkilencz fazék alá
 Tüzet rakok, —
 Forró vízzel leöntelek,
 Forró vízzel leperzsellek.
 Kilenczvenkilencz lándzsával,
 Hegyével, szurójával
 Megszurkállak, megijesztlek,
 Elkergetlek.

Kilenczvenkilencz karóval
 Megkarózlak, rádiiesztlek.
 Kilenczvenkilencz tövis-seprűvel
 Megkarmollak, elijesztlek.
 Pusztulj el a Nagytengerbe, —
 Mint leszáll a kő a vízbe,
 Akként szállj, te rosz, a mélybe!
 Ott éldegeljen,
 N.-re gondot ne viseljen.
 Elmenj, elpusztulj, eltűnj . . .
 Hol a fekete kakas nem kukorigol,
 S a fekete kutya nem csahol;
 N. maradjon itt épen,
 Miként a leszűrt ezüst lészen,
 A hogy Isten teremté, szépen.
 Menj! távozzál! . . .
 A fejnek agyvelejéből,
 Az orrnak czimpájából,
 Az arcz felületéből,
 A szemöldökből,
 A szemek pillájából . . .
 A fülből, a fül alól;
 A mellből, a mell alól;
 A szívből, a szív alól;
 Minden hajlásból,
 Minden ujjból;
 Minden csontból . . .
 Menj, pusztulj el gyorsan!
 N.-et hagyj el itt nyomban.
 Pusztulj el a száraz erdőben,

¹⁾ Buc. Rum. III. évf. 179—180. lapon.

A zür-zavaros vízben,
 Mert hogyha el nem távoznál,
 A sarlóval learatlak,
 A késsel felhasogatlak, —
 Kalánnal felfalogatlak. —
 Gereblyével meggereblyéllek,
 Vasvillával felökléllek;
 Kerítésen átdobállak.
 N. maradjon épen,
 Tisztán, egészségesen,
 Mint a tiszta ezüst milyen,
 A hogy teremté az Isten!
 Tőlem van a ráolvasás . . .
 Kilencz menyecske,
 Kilencz seprűvel,
 Kilencz késsel;
 Kilencz eldobott seprűvel . . .
 Adjátok ide az éles szekerczét,
 Hogy felvágjam a szép almát, —

Nem vágom én fel a szép almát;
 Hanem N.-nek vágom el a baját,
 Ki a hátából,
 A melléből,
 A szívéből,
 A szív alatti mellékből,
 Minden hajlásból,
 Minden ujjból,
 Minden csontból.
 A rosz elpusztuljon,
 Mint tünemény cioszoljon;
 Tünjék el gyomba',
 N.-re ne legyen gondja,
 N. maradjon épen,
 Tisztán, egészségesben;
 Mint a tiszta ezüst milyen,
 A mint teremté az Isten . . .
 Bűvös ige, az tőlem van,
 Az egészség Istennél van ¹⁾

9. Ásítás ellen. (De cäscat.)

Pusztulj tisztátalan! Ne ragadj hozzám, hanem eredj a pusztába
 s onnan többé vissza se térj!

10. Férgék ellen. (De viermi.)

„Jó napot, bodzafa!“ — „Jó egészséget juhász!“ — „Tudod-e
 mért jöttem ide, bodzafa?“ — „Megtudom, hogyha megmondod,
 juhász!“ — „Menj N.-hez, s estvig minden férgétől megtisztítsd;
 mert hogyha te férgéitől meg nem tisztítnád, holnap reggel hozzád
 visszajövök, mielőtt a nap felkelne, itt leszek veres ekével, veres
 ökrökkel, veres kisbéressel és keresztül-kasúl felszántalak; többé fehér
 virágot nem hozol, sem kékes gyümölcsöket nem termeszt! Jó egészség,
 bodzafa!“ — „Menj egészségesben, juhász!“

11. Marjulás ellen. (De scintiturä.)

Elindult az Isten Szent Péterrel útra, ösvényre, ment egészen
 a nagy folyóvízig. Az Isten keresztül ment, Szent Péter nem mehetett.
 „Jójj át Péter!“ — „Nem tudok, Uram! A lovam megbotlott,

¹⁾ Márián műve 71—75. lapokon.

N.-nek keze kimarjult!“ — „Mondj reá bűvös-igéket!“ — „Nem tudok, Uram!“ — „Mond, a mint tanítlak: „Úgy forrjon össze N. keze, a mint összeforrasztja a czigány a vasat!“

12. Sárgaság ellen. (De gálbănare.)

Szent Mária, a kicsi; Szent Mária, a nagy, mai szent nap! Vétessék el a sárgaság, minden fájdalom, az agyvelőkből, az arcz felületéből, a fejből, a tarkóból; a szívből, a szív alól; minden ínból, minden csontból, — s helyezkedjék el a tenger közepébe; ott pusztuljon el, ott enyésszen el; mint a tenger szele, mint a harmat a naptól, N. maradjon tisztán, fényesen, a mint az Isten-Anya teremté!

13. Himlő ellen. (De fapt.)

Szent Mária, Szent Anya, Szűz Anya! Jókor reggel felkelek, kürtöt vevék a kezembe; a kürttel kürtöltem, minden himlőt összegyűjtöttem; N.-ről leszedtem, a kerítéslyukon eldobám, a Veres tengerbe behányám; kis, nagy himlő ott vesszen el, ott pusztuljon el; N. maradjon tisztán, fényesen, a hogy az Isten teremté!

14. Főfájás ellen. (Din de sóre.)

Veres nap (a főfájást szólítja meg így, mert e betegség rendszeren a nap által okozatik), sárga nap, zöld nap, kilenczvenkilencz-féle nap; bujj' ki az agyvelőből, az orrnak czimpájából, az arcz képéből, a veséből, a szívből, a májból, a lépből, minden tagból, minden hajlásból; N. maradjon épen, fényesen, a hogy Szűz Mária teremté!

15. Igézés ellen. (De diochiu.)

Bujj' ki igézet a szemek közül, a fej agyvelejéből, az orr czimpájából, az arcz képéből, a nyak inaiból, a veséből, a szívből, a májból, a lépből, minden tagból, minden hajlásból. Hogyha tiszta, nem tiszta leány által lenne megigézve, hasadjanak meg lábikrái, hogy folyjon vére, hogy hajfonata hulljon el. N. maradjon épen, egészségesen, mint a mely órában született és édes anya megszülte.

Bujj' ki igézet a szemek közül, a fej agyvelejéből, az orr czimpájából, az arczképéből, a nyak inaiból, a veséből, a szívből, a májból, a lépből, minden tagból, minden hajlásból. Hogyha tiszta, nem

tiszta asszony igézte volna meg, hasadjanak meg mellbimbói, hogy folyjon el vére, hulljanak el hajfonatai; N. maradjon épen, egészségesen, mikor szülte az anyja s e világra született.

Bujj' ki igézet a szemek közül, a fej agyvelejéből, az orrnak czimpájából, a nyaknak inaiból, a szemekből, a szemöldökökből, a fogakból, a zápfogakból, a nyelvől, a szívből, a vesékből, az ujjakból, a körmökből, minden tagból, minden hajlásból, — úgy eltünj, mint a harmat az útról; mint a hab a patakról; mint a harmat a naptól. Hogyha tiszta, vagy nem tiszta férfiú igézte volna meg, hasadjanak meg lábai, hogy folyjon ki vére, — N. maradjon épen, fényesen, mint a mikor anyja e világra szülte, olyan legyen.

16. E s ő r e. (De ploia.)

Jani, Jani, Caliani! Fogd meg az ég tartóit, nyisd ki a kapukat; indítsd meg az esőket, hogy folyanak, mint a patak, mint a folyó, mint az ár; hogy megteljenek a kutak: a gabnák csirázzanak, a virágok és zöldségek s szénafűvek lábra keljenek; hogy meg-itassa a marhákat s sok legyen a kenyér..

Szárazság ellen. (De secetä.)

Luga, luga, Papaluga! Bujj ki a te esuklyádból, hágj fel az égbe. — Szárazság elfusson... vedd az ég tartóit, nyisd ki a kapukat, hogy hulljanak az esők, mint az ár, minden kertre, hogy nőjjenek a vetemények, a káposzta s minden más növény.

17. Szerelmi gyulasztásra. (De dragöste.)

Vasárnap jókor reggel felkelék s elindulék a háztól, asztaltól, útra, ösvényre, a nagy útig; az emberek rám tekintve mondák: „Ez szép páva! nem a szép páva, mert Florika a szeretetreméltó, a világon a legkiválóbb. Miként legkiválóbb a bazsalikom minden virág és minden illat közül; valamint a pap a templomba be nem mehet bazsalikom és izsóp nélkül, úgy nélkülem ne a legények a tánczba; mellettem a leányok úgy tünjenek fel, mint valami csókák, mint összetépett s a kerítésen átdobott csókák!“

Ez szintén aféle: keddről-szerdára, szombatról-vasárnapra, csőtörtökről-péntekre menő éjszakán mondja el a leány, a ki jövőő-belijét akarja megtudni, kezében övét tartja:

Övöm, kis övöm! változzál át sárkánynyá, arany pikkelyekkel, egész aranyból, huszonnégy haladó lábbal; huszonnégy szűrő nyelvvel; övöm, övöcském! keresd fel jövődöbelimet! Hogyha itt a falúban, a másodikban, a harmadik és negyedik falúban, az ötödik, hatodik, hetedik, nyolczadik, kilenczedik falúban, bárhol volna, — nyelveiddel szúrd meg, a szívét keresztül nyilald, ide hozzám elhoz, pikkelyeiddel megpikkelyezd s indítsd el felém. Nem övömet szorítom én itt kalácsként, hanem jövődöbelimet hozom el járatlan utakon, városokon át szégyen nélkül, erdők között magánkívüli állapotban; a tút nem övömbe szúrom én, hanem jövődöbelim szívét szúrom át.

18. Sérülés és sérvés ellen. (De vătămătură.)

Megsértett sérülés, nagyon tűzes sérülés, ne nyeríts, mint a lovak; ne zsugorodjál össze, mint a sündisznó; ne nyüzsgj úgy, mint a hal; ne csipegj, mint a fiókák; ne habozzál úgy, mint a hab; ne szakadozzál, mint a part; fogd meg köldöködet, mint a poresfű a földet s az egynyári fűzfa. N-re ne gondolj, menj és pusztulj el a száraz erdőben, a zavaros vízben; N. maradjon tisztán, fényesen, a mint az Isten teremtette, mint a tiszta ezüst és a szűrt arany. Én adom a bűvös igét, Isten adja az egészséget!

19. Szénoltásra. (Stîngerea cărbunilor.)

Én oltom el a hirtelen nyavalyákat, a nyilalásokat; eloltom a jajgatásokat, igézéseket, ásitásokat, az összes megrontásokat és más apróságokat; eloltom az összes rosz szemeket, rosz szájakat; hogy ne legyen szeme, miket meresszen; szája, a mivel kiabáljon — reám; eloltom, vezekellek, ne legyen reám gondja!

20. Nyilalás ellen. (De săgetătură.)

Tisztátalan lélek, mosdatlan ördög, ne jőjj nyilalva, gyulladva, borzogatva, ne jőjj lándzsázva, feszítvén az inakat; a kinézést megrontván, a veséket bezárván; — hanem eredj elátkozott havasok közé, találni fogsz ott dühös farkasokat, szájukon bemenjetek, ott nyilaljatok; az inakat ott feszítsétek, a tekintetet ott rontsátok meg, a hust megnyilazzátok, a testet megszúrjátok, a veséket bezárjátok; — N. maradjon tisztán, tisztán és fényesen, mint s leszűrt ezüst, a mint adta az Isten; miut a nap tiszta időben, örökre amen!

21. Rosz szellemek ellen. (De Dinsle.)

Elindult N. a mai szent Szerda napon útra, ösvényre, kövéren, mint a szalonna, és pirosan, mint a tuba-rózsa; midőn az útnak, ösvénynek a közepén volna, szembejövének az Úrnők, Úrnőcskék; Herodes leányai, az az a Zinák és Jelelék-k, s kényszeríték énekelni, a tánczot eljárni, a köveket összemorzsolni, a fákat eltördelni. Ő azonban az éneket el nem énekelte, a tánczot el nem járta; a köveket össze nem morzsolta; a fákat össze nem tördelte. Ekkor ezek megharaguvának rája, megneheztelének; a hajánál fogva megfogák, az ég felé felemelték, s midőn le a földre esett, lyukat csinált a föld felületén, a hús testén összetörődött; ínait összehuzták és erejét megivák, a fej agyvelejéből, a szemek látásából, a zuzából, a szívnek ránczaiból; az út mellé dobták, s halála napját kitűzték. Mikor ő magához tért, erősen sírni kezdett, erős hanggal, évig hallatszóval; földre lecsorgó könnyel. Senki sem látta őt, csak a tiszta Szent Szűz, az ég magasságából, kérdezé: kiért sírsz te égbe elhallatszó hanggal, s földre lecsördülő könyekkel?

„Hogy ne sírnék? elindultam a mai szent Szerda napon házamtól; kövéren, mint a szalonna, pirosan, mint a tuba-rózsa; találkoztam az Úrnőkkel, az Úrnőcskéekkel, a nyillaló Herodes leányaival, a Dinszákkal, és a hogy megtaláltak, követelték, hogy az éneket elénekeljem, a tánczot eljárjam, a köveket szétmorzsoljam, a fákat összetördeljem. Én az éneket el nem énekeltem, a tánczot el nem jártam, a köveket össze nem morzsoltam, a fákat össze nem tördeltem, mert nem tudám s nem tehettem. Ők megneheztelének, fejem hajánál fogva megkapának; az ég felé felemelének, s midőn a földre levernének, a föld felületén lyukat csináltam, testem húsát összetörték, ínaimat összeguzsolták, s eszemet megronták.“

Az Isten-anya azt mondá: Ne sírj, ne jajgass, számba se vedd, mert N. vénasszony kilencz édes alma-vesszőt fog jobb kezébe venni; veres kötéssel sebeidet beköti, borra éneket, bűvös ráolvasást fog elmondani; a bort megissza, vele megmozdik, a szurások és fájdalmak megszűnnek, az ész visszatér helyére, az ínak kinyúlhatnak, a hús a testen elsimul; a Zinák kötéseit, hirtelen nyavalyáit megköti s tűzre teszi, édes alma tetejébe felhajítja, szájával elfújja, kezével elveszi s a Feketetengerbe bedobja, a tengerek tengerébe, a nádak gyökereire.

Ott vannak asztalaik terítve, poharaik megtöltve, ott van vacsorájuk, nyugodalmuk. N. maradjon épen stb.

*

Köteteket lehetne a román nép száján forgó ráolvasásokból, bűvös igékből és imádságokból kiállítani.

Most összehasonlítás végett ide igtatom a legrégebb (16. század) ördögűző román imádságot :

„Sedrahom és Misahom és Avednag! Megállítlak ördög, a két világgal, melyet az Ur teremtett, a nappalnak napjával és az éjnek holdjával, hogy ne legyen rontó hatalmad a keresztények között; megállítlak Sátánördög! Jézus Krisztus kerubinjaival és szerafinjaival és folytonos énekkel, a mi hangunkkal, hogy váljék hasznunkra, most és mind örökkön örökké, Amen. 1)

Több ehhez hasonló van újabb keletű egyházi imádságos könyvekben, melyekről Gaster többször idézett művének 427-ik lapján, bővebben szól.

Az egyház tehát a legrégebb időkben bírt már varázslók, ördögök, gonosz szellemek ellen imádságokat.

A fennebb felsorolt ráolvasásokban a kereszténység szent alakjai mellett számos pogány istenség neve is előfordul. 2) Ilyenek Samca, Ursitele, Frumosele, Moroi, Calian, Rusalile, Papaluga, Savatina, Hurduz, Burt, Priiste, Salimon, Samanie, Dastina stb. Nagyobbára oly nevek, melyeknek jelentőségét a nép maga ma már nem ismeri. Bizonyára pogány hitregei alakok, nevüket a nép átformálta, megváltoztatta. A n a p és h o l d, testvéreikkel, szintén szerepet visznek a román ráolvasásokban, mint istenek, s illetőleg felsőbb lények. Ezen hitregei alakok a román nép eszmevilágában századok folyamán megmaradtak.

Úgy tűnik fel a dolog, hogy a román nép a kereszténység összes szent alakjait eszmevilágának körébe befogadta, de nem tudott megbarátkozni azzal, hogy rossz szellem csak egy legyen, az ördög,

1) Hasdeu: Cuvinte din betrání. II. k. 177. lap

2) Ezekről írt Densusián Aron, Columna lui Traian. 1882. 136. lap. — Marianescu és Manguica a „Familia”-ban; Hasdeu többször említett műveiben; Săinean Lázár „Jelele” című munkájában.

miért pogány hitvallásának összes gonosz szellemeit úgyszólván megtartotta és azok ellen a kereszténység szentjeivel kezdett harcolni. Azért tapasztaljuk, hogy mindazon nevek, a melyekről fennebb említést tettem, a gonoszszellemet képviselik. Lehetnek azon nevek között legendai ördögnevek is, mert tudvalevőleg Szent Sisinius legendájában az ördögnek 19 elnevezése fordul elő, ezek: Vestița, Avezuha, Valnomia, Navadaria, Scorcoila, Miha, Tiha, Grompa, Slalo, Nicozda, Sina, Necauza, Hatav, Hulila, Ghiana, Huva, Gluviána, Prava, Samca.

A román népköltészet mythosi alakjairól önálló tanulmányokkal fogok előállni.

A mi már most a román ráolvasás tárgyát s külalakját illeti, az nem más, mint legendaszerű rím es próza; meghatározott lábú sorokról szó sincs, varázslónó ott rímeltet, a hol teheti. Tartalmát leghívebben magyarázza meg a „de albață“ (szemhályog ellen) című.

Mindenek előtt a beteg neve említettik s az a körülmény, hogy mikor, kitől kapta a bajt. Felsorolják a betegség minden neve s varázslónó gondosan figyel arra, nehogy valamely betegség neve kimaradjon, azért mondja a részletezés után, a „kilenczvenkilencz-félét.“ — Azután segítségül jön valamely keresztény Szent, rendszeren Szűz Mária. A baj, betegség, gonosz szellem megijesztetik, megátkoztatik és kiüldöztetik a test minden részéből s rendszeren a tengerbe, száraz erdőbe, kopár pusztaságba küldetik, a hol senki sem jár.

Ez a ráolvasás tartalma. Némely rövidebb nem bír e tartalommal, rendszeren csak egy átok, egy parancs, vagy egy imádság, mely a nép által gyakran teljes ráolvasásokból van kikapva s önállóan használva. Ezen darabok egykor a legendák alkatrészeit képezték, idővel azonban a nép ajkán, külön érvényesültek s egyes alkalmakkor, mint önálló bűvös imádságok használtattak. Megtörténhetett az is, hogy a kereszténység előtt a nép ajkán mozgó pogány imádságok, bűvös igék a kereszténység által egyes legendákba alkalmaztattak, beillesztettek és ez által a keresztény és pogány fogalmak egyesülve, fenntartották magukat a mai napig. Innen van az a sok pogány elem a román ráolvasásokban.

VI. Magyar ráolvasások.

Szükségesnek tartom futólag e tárgyat is érinteni.

A magyar irodalomban a nép varázskölt szetére sulyt nem fektettek. Ezt az elemet még nem gyűjtötték össze s illetőleg azt az összegyűjtött népköltészeti termékek közül ki sem válogatták, mert pl. gyermek-versnek tekintik ezt:

Csiga biga!
Nyújtsd ki szarvad,
Ím hol jönnek a tatárok,
A sós kútba vetnek,
Malomkövel lenyomatnak,
Hat ökörrel kivonatnak,
Hullj ki, biga, hullj ki!

holott ez nem más, mint a csigára mondott bűvös ráolvasás, melynek hallatára a csiga kidugja házából szarvait.

Bornemissza Péter „Ördögi kísértetek“¹⁾ című munkájában nyolcz ilyen ráolvasást közöl, ezek: a császárról való baj; a kinek fejét megmenté, hogy ne fájjon; a kinek torkába ereszkedett; a menyelésről; az igézetéről; az öklelésről; a gelesztáról; a hasfájásról. Ezen ráolvasásokat Barna Ferdinánd egyik tanulmányában²⁾ után nyomatja.

Ipolyi Arnold Magyar Mythológiájának 396. s következő lapjain foglalkozik e tárgygyal. Ugyan ő közöl) még erre vonatkozólag ismertetés s két bűvös imádságot

A magyar akadémia Nyelvemlékeiben³⁾ több ráolvasás és gyógyyszer közöltetik; Döbrentei Gábor azokra megjegyzéseket tesz.

Ugyancsak Barna Ferdinánd érinti e tárgyat a Kalevala fordításnak⁴⁾ előszavában. Kozma Ferencz „Mythologiai elemei“ (31—14. lapokon⁵⁾ felvilágosítanak e tárgyban.

A bűvös gyógymódot tárgyalta Pataky Jenő „Orvoslási babonák a magyar nép életében“ című értekezésében⁶⁾, valamint Fekete Alajos „A gyógytan a régi magyaroknál“⁷⁾ című munkájában.

¹⁾ Sempte 1578. 806. és következő lap.

²⁾ Akadémiai értekezések. A finn költészetről, tekintettel az ósköltészetre. Budapest, 1873. 90—95. lap.

³⁾ Századok. 1872. évf. I., 116. lapjain.

⁴⁾ 1840. II. 45—47. és 401—402.

⁵⁾ Budapest. 1871. I.—XV.

⁶⁾ Kelet. 1880. 125. és következő lapjain.

⁷⁾ Századok. 1874. évf. 380., 477. lapokon.

Ennyiből áll mindössze a magyar ráolvasás irodalma. Magyar ráolvasás alig egy néhány ismeretes; legnagyobb szerepet játszanak a Bornemissza-félék, melyek különösen Barna Ferdinánd által, fennebb idézett munkájában, kiválóan nagyrabecsültetnek.

Bornemissza Péter munkájának 80-ik lapján ezen ráolvasásokról így nyilatkozik: Miért irattak ezek? . . . vedd eszedbe . . . ime ezek is merő hazugságok, sőt a mi Urunk Jézus Krisztus, a Szűz Máriának, az apostoloknak káromlása, kikre bolond dolgokat költött, mint ültek aranyos székbe, mint találtak hetvenkét csúzt, kelevényt, hasfájást, azokkal mint szóltak, azokat mint küldték a tengerbe“ stb.

Döbrentei a babonás keresztelésben, nyilakra parancsolásban, a 16-ik században dívó „bűbájos babonás ostobaságokat“ lát csupán, — míg Barna Ferdinánd okvetlen finn maradványokat és finn összeköttetést keres s azt rájuk is erőszakolja. Szerinte a Kalevala bűvös igéi és Bornemissza ráolvasásai magyar pogány őseredetre vezethetők vissza, egy közös forrásra tehát.

Barna Ferdinánd azonban nem ismeri a kereszténység által alkotott e varázsköltészet európai irodalmát s a népek ajakán élő hasonló bűvös igéket, ráolvasásokat. A Kalevala ismertetője a szunyogot elefánttá fújja fel, ott is ősymonokat lát a hol nincsenek.

Kétségtelen, hogy a kereszténység előtti időben, a népek a szó hatalmában való hitnél fogva, imádságokkal, átkokkal, esküvel, igékkel bírtak, melyeknek varázserőt tulajdonítottak. A kereszténységgel mindez eltűnt. Keresztény legendák keletkeztek, melyeknek szintén bűvös erőt tulajdonítottak; ezekbe becsúszott egy-egy pogánykori ima, ige, alak.

A legendagyártás a görög és a bolgár-szláv népek tulajdona lesz a Balkán-félszigeten s a mint a kereszténység tovább és tovább terjedett, terjedett a sok legenda is, miket a pusztákban, erdőkben és a barlangokban élő remeték készítettek, vagy tovább fűztek. Nem Róma, hanem a keleti egyház terjesztette ezeket.

Innen van az, hogy a finnek ráolvasása ép úgy hasonlít, akár tartalomra, akár alakra nézve is a román ráolvasásokhoz, mint a magyaréhoz, francziáéhoz.

Eredetük, forrásuk szláv.

A román nép, mely egyházi téren, úgy a társadalomban is folytonos érintkezésben volt a szlávokkal, hogy papjai, egyháza merőben

szláv is volt, száz meg száz, sőt mondhatni ezerekre menő számban vett át efféle legendaszerű ráolvasásokat, s azokba saját bűvös igéit illesztette be. A magyarnak azonban nem volt vallási tekintetben érintkezési pontja a szláv elemmel, azért ily legendát alig egy nehányat vett át, már azért is, mert a nyugati egyház az efféle kuruzsolást erősen tiltotta. Ezen költészet a magyar nép között mély gyökeret, idegen származásánál fogva, nem is vethetett, sőt mondhatjuk, hogy az ma már alig létezik. Míg a román népnél a szláv néppel való egyházi összeköttetésnél fogva, a vérbe ment át, annak számtalan termékét ma is bírja s a varázsgyógymódot ma is alkalmazza, akár mint hajdan. Ez is a mellett bizonyít, hogy a magyar népnél a ráolvasások, olyan alakban, mint a hogy azok Bornemisszánál közölvék, egészen idegen származásuak, s e népnél általánosan elterjedni nem tudtak.

A Bornemissza-féle ráolvasások egy töről vannak metszve a románokéval; sőt lehetséges, hogy azokhoz a magyar nép épen a román nép útján jutott.

Kiváló művelést s úgyszólván virágzó kort ért e költészet a 16. században, midőn a boszorkányok európaszerte milliókra szaporodnak s az ördögkultus minden elmét elfoglal. Minden ember ördögöt, boszorkányt kerget, a melyek sok betegséget és bajt okoznak az emberiségnek; az emberiség felvilágosodott elméi is füstölőkön, hathatós imádságokon törik fejüket, hogy a bajt eloszlassák.

A Bornemissza-féle ráolvasások tehát nem őspogány imádságok, hanem keresztény szláv termelvények s azok eredete után a finnekkel őshazában kutatni merőben felesleges és eredmény nélküli dolog.

A ki összehasonlítást akar tenni a román és magyar ráolvasások között, ám olvassa el a Bornemissza-féléket az idézett műben s meg fog róla győződni, hogy azok az általam közlöttekkel egyetlen forrásból nyerik eredetüket s ez a forrás nem a finn Kalevala, hanem a szláv legendák.

Moldován Gergely.